

İş dünyası OVP'de endişeyle umudu aynı anda taşıyor

İş dünyasının önde gelen isimleri Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından açıklanan Orta Vadeli Program'a ilişkin değerlendirmelerde bulundu

Hisarcıklıoğlu: Reel sektöre kulak verilmeli

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rıdvan Hisarcıklıoğlu,

Orta Vadeli Program'ın (OVP) uygulanma sürecinde, finansmana erişimin kolaylaştırılması başta olmak üzere, reel sektörün sesine daha fazla kulak verilmesini ve kamu özel sektör istişaresinin artırılmasını önemli gördüklerini belirtti. Hisarcıklıoğlu, programdaki yapısal reformlar konusunda atılacak güçlü adımların ülkenin küresel rekabet gücünü artıracağına dikkatli çekerek, şunları kaydetti: "Bugün

açıklanan OVP, enflasyonla mücadele, öngörülebilirlik ve sürdürülebilir büyüme için önemli bir yol haritası sunmaktadır. Özellikle bir hususu vurgulamak isterim. Programın uygulanma sürecinde, finansmana erişimin kolaylaştırılmasını başta olmak üzere, reel sektörün sesine daha fazla kulak verilmesini ve kamu özel sektör istişaresinin artırılmasını önemli görüyoruz. Bizlerde, iş dünyası olarak, ülkemizin hedefleri doğrultusunda tüm gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz."

Turan: Üzerimize düşeni yapacağız

Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TUSİAD) Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Turan,

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından açıklanan Orta Vadeli Program'ın (OVP) değerlendirdi. OVP'de enflasyonla mücadele kararlılıkla devam edecek olmasının teyit edilmesinin memnuniyet verici olduğunu vurgulayan Turan, bu kapsamda, gelecek dönemde de hem sıkı para politikasının hem de kamuda tasarruf anlayışı ve disiplinli bütçenin devam etmesinin önemine işaret etti. Turan, şu açıklamayı yaptı:

"Bu zorlu ve maliyetli süreçte kalıcı başarıya erişmek için özel sektör olarak üzerimize düşeni yapmaya devam edeceğiz. Sıkı para ve maliye politikasının yanı sıra ekonomide kalıcı ilerleme, refah artışı ve kalkınma için yapısal reform ajandası kritik önem taşıyor. Dezenflasyon ve dengeleme süreci ile beraber kalıcı sürdürülebilir büyüme için OVP'de vurgulanan yapısal dönüşüm, Ar-ge ve yenilik ekosistemi, yeşil ve dijital dönüşüm, beşeri sermayenin güçlendirilmesi gibi alanlarda reformların hızlandırarak rekabet gücümüzü artırmak için çalışmalıyız."

Avdağcı: Sıra zor kazanımlarda

İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekib Avdağcı,

Yeni OVP'yi, "Ekonomik programın uygulama sürecinde sıra zor kazanımlar elde etmeye geldi" şeklinde değerlendirdi. Avdağcı, revize edilen OVP'nin dezenflasyonu temel öncelik olarak ilan ederken, programın üreticileri sona eren reel sektörün yapısal gücüne halel getirmemesini vurguladığını söyledi. Avdağcı, şunları kaydetti: "Yeni Türkiye ekonomisi hikayesinin temelleri, mutlaka reel sektörün eliyle atılacaktır. Bu nedenle özellikle KOBİ'lerin, ayakta kalmak için finansman imkanlarının artırılması, üretimlerini güçlendirecek

şekilde yatırım koşullarının revize edilmesine ihtiyacı var. Enflasyonla mücadele ederken üretim, ihracat, istihdam ekosistemini korumayı ihmal edemeyiz. Özel sektörün nefesi güçlü olmalı ki hedeflerimizi gerçekleştirebilelim. OVP hedeflerinin yakalanmasının önemli ayaklarından biri, kur politikasının gerçekleştirilmesi. 2025 sonrası kur ve enflasyon arasında bir korelasyon öngörülmüş olmakla beraber, 2024 için öngörülen kur, ihracatçı ve ihracata çalışan sektörleri zorlamaya devam edecektir. Bu durumun ıhtilal artıracak cari dengede bir risk oluşturmasını için gerekli tedbirler alınacağına inanıyoruz."

Bahçivan: Tahminlerde tutarsızlık var

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan,

"Yeni OVP dönemi boyunca ekonomik büyüme, istihdam, finansal istikrar ve fiyat istikrar hedeflerine ulaşmak için kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmiş olduğunu görüyoruz. Özellikle enflasyonla mücadeleyle iş ve ekonomi dünyamızın en büyük hedefi olarak gördüğümüzden dolayı, yeni OVP'de bu konunun temel felsefe olarak ele alınması noktasındaki kararlı duruşunu çok önemli buluyoruz. Ancak toplumdaki bu mücadele olan inancın oluşması için yapılması gereken fedakarlıklar noktasında bir uyumun olması da kaçınılmaz. Bu bağlamda yine OVP yılları için konulan büyüme oranlarını bu enflasyon hedeflerine ulaşılmasında biraz iyimser bulduğumuzun bilmesini isteriz. Çünkü OVP'de 2025-2027 enflasyon tahminleri ile büyüme tahminleri arasında bir tutarsızlık bulunmaktadır. Enflasyonla mücadeleyle halkın güvenmesi önem taşıyor. Bu tutarsızlıklardan kaçınılması gerektiğini, sağlıksız bir yüksek büyüme yerine, sağlıklı ve dengeli bir büyüme hedeflenmeli."

Güfte: Yeni adımları heyecanla bekliyoruz

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Güfte,

OVP'nin ihracat ekibinde şekillendiğini belirterek, bu alanlarda atılacak yeni adımları heyecanla beklediklerini bildirdi. Güfte, 2025 ihracat hedefinin 279,6 milyar dolar, 2026 hedefinin 296,1 milyar dolar, 2027 hedefinin ise 319,6 milyar dolar şeklinde belirlendiğine işaret ederek, şunları kaydetti: "Bir önceki OVP'ye göre 3 yıllık periyotun sonunda

13 milyar dolarlık bir hedef düşüştü. Bu arzu ettiğimiz bir tablo değil. İhracat ailemizin yaşadığı sorunların net bir göstergesi olan bu rakamları iyi okumamız gerektiğine inanıyorum. Dış ticaret açığı noktasında programda önemli bir iyileşme öngörüyoruz. Özellikle ithalatta beklenen düşüş bir önceki OVP'ye göre 71 milyar dolar aşılıyor. Toplam dış ticaret hacmi de bu eksende negatif yönde revize edilmiş durumda."

Özgener: Önemli bir fark yaratacak

İzmir Ticaret Odası (İZTO) Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Özgener,

iş dünyası olarak sürecin, tüm sektörlerde istişare içinde yürütülmesinin memnuniyet duyduklarını kaydetti. Özgener, "OVP'de makroekonomik tahminlerde ufak da olsa değişiklikler olduğunu görüyoruz. Bu değişim tahminlerin piyasa beklentilerinin ötesinde, reel sektör ve hane halkının enflasyon beklentilerini ne kadar aşığı çekilebileceğini ilerleyen süreçte daha net göreceğiz. Merkez Bankası'nın son 'enflasyon raporu' açıklamasında, 2024 enflasyonunun tahmin aralığının üst sınırına yakın gerçekleşmesinin daha olası olduğunu çıkarımı yapılmıştı."

"Bu anlamda OVP'nin gerçekçi bir yaklaşımla sergilenmesi önemli. Hazine ve Maliye Bakanları Mehmet Şimşek'in vurguladığı maliye politikalarının dezenflasyonist süreçte katkısını önemli olduğu kanıtlanmıştır. Bütçe açığının 2024'teki %4,9 seviyesinden 2025'te %3,1' düşecek olması, mali etkinin nete negatif olması ve buna bağlı olarak 2025'te 2024'e göre büyümeye negatif ve enflasyona düşürücü etki yapacağına işaret ediyor. Kamudaki hangi gelir kaynaklarının artacağı ve hangi gider kalemlerinin düşeceği, bunların bütçe açığını ne ölçüde azaltacağı, enflasyonun düşmesi konusunda önemli bir fark yaratacak."

Yorgancılar: Tüm adımları eş zamanlı bekliyoruz

Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSSO) Yönetim Kurulu Başkanı Ender Yorgancılar,

enflasyonun tek haneyle düşürülmesi, yatırım, istihdam, üretim ve ihracatın artırılması, gelirin toplumun tüm kesimlerine adil dağıtılması" olarak amaç tanımlanan OVP'de öne çıkan veriler, enflasyon, büyüme ve bütçe açığı olduğunu kaydetti. Yorgancılar, "Dezenflasyonist süreçte, yapılan fedakarlıklar karşılığında gelecek seneden itibaren alınması ümit ediyoruz ki veriler de bunu teyit ediyor. Tabii ki, burada hem para hem de maliye politikalarının birbiriyle uyumlu şekilde kesintisiz hareket etmesi büyük önem taşımaktadır. 2. ek bütçe oranındaki negatif sanayi verisi de gösterdi ki, bu

enflasyonla mücadelede, para politikasının desteklenmesi tüm adımların eş zamanlı alınması bekliyoruz. OVP yol haritasıdır ve programa bağlı kalmalıdır. Programın hazırlanmasında emeği geçen Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz'a, Hazine ve Maliye Bakanı Sayın Mehmet Şimşek'e ve katkı koyan tüm Bakanlık ve kurumlarla teşekkür ediyoruz. Ülkemiz için hayırlı olsun." açıklamasında bulundu.

Kestelli: OVP üreticiji güçlendirmeli

İzmir Ticaret Borsası (İTB) Başkanı İsmail Kestelli,

OVP için, "Tarımda üretim planlaması ile eş zamanlı uygulanacak OVP'nin üreticileri güçlendirecek adımlarla desteklenmesi çok kıymetli olacaktır" ifadelerini kullandı. Büyüme, enflasyon ve kur hedeflerinin uyumunun binemini vurgulayan Kestelli, şunları aktardı: "Programın kredibilitesi için ilk yildan başlayarak hedeflerin yakalanabilir olmasının önemini vurguluyoruz. Parasal tedbirlerle belli bir aşamaya geldikçe bu süreçte maliye politikalarının belirleyici rolü olacak. Temel bek-

lentimiz, kamuda tasarruf ve yapısal reformlar başta olmak üzere programa yansıtılacak adımların karlılıkla atılması, ekonomideki kırılma noktaları ortadan kaldırılması ve Türkiye ekonomisinin inovatif üretim gücüne ulaşmasıdır. Bu süreçte üreticilerin yüksek büyüme dönemine geçişinin sağlanmasıdır. Tarımda üretim planlaması ile eş zamanlı uygulanacak OVP'nin üreticileri güçlendirecek adımlarla desteklenmesi çok kıymetli olacaktır. Program, refah artışına yol açacak bir dönem için açışını temenni ediyoruz."

Eskinazi'den kur uyarısı

Ege İhracatçı Birlikleri Koordinatör Başkanı Ekin Eskinazi ise kur uyarısında bulunarak, "2024-26 yıllarını kapsayan OVP'de 2024 yılı için yıllık enflasyon yüzde 33 olarak öngörülmüştü. Bugün bu hedefin yüzde 41,5'a yükseldiğini görüyoruz. Yıllık ihracat hedeflerinin 2024 için 267 milyar dolardan 264 milyar dolara, 2025 yılı için 283,6 milyar dolardan 279,6 milyar dolara, 2026 yılı için 302,2 milyar dolar-

dan 296,1 milyar dolara indirildiğini üzülerek görüyoruz. Türk lirasındaki aşırı değerlenmenin 3 yılda 13 milyar dolar ihracat kaybına yol açacağı programda yazılmış. Gerçekleşmenin daha da kötü olmasından endişe ediyoruz. Küresel pazarda rekabetçiliğimizi kaybettik. Dünya genelinde talebinde nazlı olduğu bir süreçten geçiyoruz. Rakiplerimize göre yüzde 40 civarında pahalı komandayız. Türk ihracatçısı müşteriye kaybetmemek için öz sermayesinin erimesini göze alarak kar etmeden ya da zararla işleri-

ni sürdürüyor. Enflasyon rakamlarından düşük artan döviz kurlarına 3 yıl daha devam edemeyiz. Türk ihracatçısına cansuyu veremediği takdirde bu ihracat hedefleri şaşır, ihracatçılarımız Pazar kaybeder bu da ekonomide farklı noktalarla kötü gidışı domino etkisiyle artırır. İhracatçılara performansına göre yeni devlet destekleri hayata geçirilmeli. Aksi takdirde ihracat entite olur. MB, dolar kur üzerinde ki baskıyı kaldırmalı ve dolar kur serbest piyasada olması gerektiği noktaya gelmeli."

4

Spot

5 dakikada 1 hafta

► Ocak-ağustos döneminde ihracat yüzde 2,4 artışla 170,8 milyar dolar, ithalat ise yüzde 8,7 düşüşle 225,7 milyar dolar olarak gerçekleşti. 8 aylık dönemde dış ticaret açığı 33,6 azalarak 54,9 milyar dolara geriledi.

► BRICS+ üyesi ülkelerin nüfusu 3,5 milyar civarında ve dünya nüfusunun yüzde 45'ini oluşturuyor. Üyelerin GSYH'lerinin toplamı 28,5 trilyon dolar ve Dünyanın yüzde 28'i. Küresel ihracatın yaklaşık yüzde 25'ini, dünya ham petrol üretiminin yaklaşık yüzde 44'ünü BRICS+ üyeleri gerçekleştiriyor.

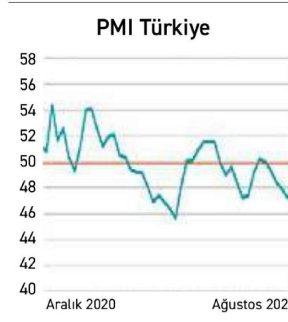
Türkiye'nin BRICS başvurusu

Geçtiğimiz günlerde Rusya Dışişleri Bakanlığı Türkiye'nin BRICS'e üyelik başvurusu yaptığını açıkladı. Bu gelişmenin iki ilginç boyutu var. Birincisi, başvurunun kendisi ilginç çünkü, iç kamuoyunda pişirilmiş bir konudan bahsetmiyoruz. Yani bu başvuru içeride olgunlaşmış bir konu değil. İkincisi yapılan başvurunun kendimizce değil de başka bir ülke tarafından açıklanması.

Bunları bir kenara koyalım ve BRICS'i hatırlayalım. Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin tarafından BRIC adıyla 2010 yılında hayata geçen oluşuma bir sonraki aşamada Güney Afrika'nın eklenmesi ile adı BRICS'e dönüştü. Yakın geçmişte BAE, Mısır, Etiyopya, S.Arabistan gibi ülkelerin de dahil olmasıyla BRICS+ ya evrildi.

BRICS+ üyesi ülkelerin nüfusu 3,5 milyar civarında ve dünya nüfusunun yüzde 45'ini oluşturuyor. Üyelerin GSYH'lerinin toplamı 28,5 trilyon dolar ve Dünyanın yüzde 28'i. Küresel ihracatın yaklaşık yüzde 25'ini, dünya ham petrol üretiminin yaklaşık yüzde 44'ünü BRICS+ üyeleri gerçekleştiriyor.

BRICS+'yı AB ya da Euro Bölgesi gibi bir oluşumla ile kıyaslamak doğru değil. Zira bu örgütün kurumsal bir altyapısı olmadığı gibi henüz ne bir ticaret anlaşması zeminine ne de parasal birlik amacına oturuyor. Yakın geçmişli bir oluşum olan örgütün siyasi bir varlık amacı da yok. Kaldı ki üye ülkeler birbirleri ile ne ekonomik olarak ne de siyasi olarak benzeşiyorlar. Hatta pek çok konuda aralarında uzlaşmazlık ve gerilimler var.

Eğer gerçekleşirse, BRICS+ üyeliğinin Türkiye adına eleştirilecek bir tarafı yok. Gelecekte örgütün kurumsal yapısının oturması ve misyonunun netleşmesi ile daha somut faydalar görebiliriz.

PMI'da zayıf seyir devam ediyor

İstanbul Sanayi Odası'nın açıkladığı verilere göre Ağustos'ta imalat sanayi PMI aylık bazda 0,6 puan artarak 47,8 oldu. Bununla birlikte endeks 50'nin altındaki seyrini beşinci aya taşıdı. Geçen ay olduğu gibi tüm sektörlerin kendi PMI endeksleri de 50 altında değerler aldı. Bu dönemde en kötü performansı ise tekstil sektörünün sergilediği görüldü.

Enflasyon yıllıkta düşüyor ama aylıkta dirençli

Temmuz ayında yıllık enflasyon yüzde 71,60'dan yüzde 61,78'e gerilemişti. 3 Eylül'de açıklanan Ağustos verileri enflasyonda gerilemenin devam ettiğini gösterdi. Tüketici enflasyonu yıllık bazda yüzde 51,97 ile Temmuz 2023'ten bu yana en düşük düzeyine indi.

Tüketici fiyatları aylık bazda yüzde 2,47 artarak piyasa beklentilerinden bir miktar daha iyi gelse de güçlü ve dirençli kalmaya devam etti. Gıda ve alkolsüz içecekler grubu hariç tüm harcama gruplarında fiyatlar artış kaydetti. Haziran'dan bu yana fiyatla-

rın hızlı yükseldiği konut grubu, doğalgaz fiyatlarındaki artışın da etkisiyle Ağustos'ta da %8,51 ile aylık TÜFE'yi (1,31 puan) en çok artıran harcama grubu oldu.

Yıllık ÜFE enflasyonu ise yüzde 35,75 ile Nisan 2021'den bu yana en düşük düzeyine geriledi.

Ağustos dış ticaret verileri

Ihracat Ağustos ayında yüzde 2,4 artışla 22,1 milyar dolara çıkarken, ithalat yüzde 10,8 düşüşle 27 milyar dolara geriledi. Dış ticaret açığı yüzde 43,4 azalarak 4,9 milyar dolara indi. Böylece 34 ayın en düşük ticaret açığı verildi.

Ocak-ağustos döneminde ihracat yüzde 2,4 artışla 170,8 milyar dolar, ithalat ise yüzde 8,7 düşüşle 225,7 milyar dolar olarak gerçekleşti. 8 aylık dönemde dış ticaret açığı 33,6 azalarak 54,9 milyar dolara geriledi.

Büyüme yavaşladı

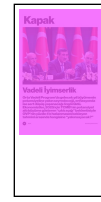
Türkiye ekonomisi 2024 yılı ikinci çeyrekte yüzde 2,5 büyürken 6 aylık büyüme yüzde 3,8 oldu.

Özel tüketim yüzde 1,6 (önceki yüzde 6,8), kamu harcamalarının yüzde 0,7 (önceki yüzde 5,4), yatırımlar yüzde 0,5 (önceki yüzde 9,3) büyürken mal ve hizmet ihracatı değişmedi, ithalatı ise yüzde 5,7 daraldı.

Üretim tarafında, hizmetler sektörü ikinci çeyrekte yüzde 2,9 büyürken, büyüme de 0,8 yüzde puan katkı verdi. İnşaat sektörü yüzde 6,5 büyürken (bir önceki çeyrek yüzde 11,0) büyüme 0,3 yüzde puan katkı verdi. Tarım sektörü bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 4,9 büyüme kaydettikten sonra ikinci çeyrekte yüzde 3,7 büyüme gösterdi. Bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 4,2 büyüten sanayi sektörü ikinci çeyrekte yüzde 1,8 küçülürken GSYH'yi 0,4 yüzde puan aşağıya çekti.

• DR. BADERARSLAN
-EKONOMİ Gazetesi yazarı

Kapak

Vadeli İyimserlik

Orta Vadeli Program'da gelecek yıl büyümenin potansiyeline yakın seyredeceği, enflasyonda ise sert düşüş yaşanacağı öngörüldü.

Ekonomistler, 2025 için TCMB'nin potansiyel altı büyüme gösteren "çıktı açığı" beklentisiyle OVP'nin yüzde 4'e hızlanmasını bekleyen tahmini arasında hangisine "yakınsayacak?"

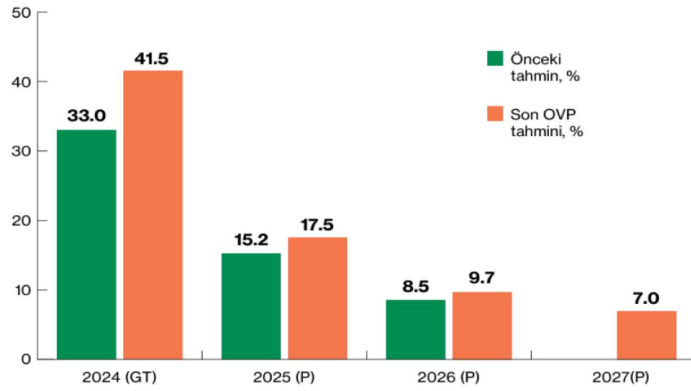

Yeni Orta Vadeli Program, Türkiye ekonomisi için 2025'te daha önceki tahminlere göre daha düşük büyüme ve daha yüksek enflasyon öngördü. Bu dönemde bütçe açığının ve cari açığın düşeceği tahmin edilirken, işsizlikte ise sınırlı da olsa yükseliş bekleniyor. Kur tarafında ise TL'de bir miktar reel değer kaybının yaşanabileceğine dair projeksiyonlar programda yer aldı. Ekonomistler enflasyon tahminini büyüme tahminine göre iyimser bulurken, iş dünyası temsilcileri reel sektörün sorunlarına çözüm önerilerini yineledi.

Büyüme tahminlerinde ayrışma

Orta Vadeli Program'da (OVP) 2025 için büyüme tahmini yüzde 4,5'ten yüzde 4'e indirildi. Bu aşağı yönlü revizyon ekonomide dengelenmeye işaret ediyor olabilir. Ancak yine de büyüme hızının bu yılki yüzde 3,5'ten hızlanması anlamına geliyor. Daha fazla dikkat çeken ise TCMB beklentileri ile OVP beklentilerinin ayrışması oldu. TCMB doğrudan büyüme tahmini yapmıyor ancak Enflasyon

OVP DE TÜFE BEKLENTİLERİ YÜKSELDİ

KAYNAK: OVP

Raporu'nda çıktı açığının da yer aldığı bir grafik paylaşıyor. Tam rakamlar paylaşılmasa da yayımlanan grafik TCMB'nin 2025'de çıktı açığını yaklaşık 2,5-3 puan civarında tahmin ettiğini gösteriyor. Türkiye'nin potansiyel büyümesinin yüzde 4, hatta bazı hesaplamalara göre daha da altında olduğu dikkate alındığında TCMB'nin dezenflasyon sürecinde büyümeyi en iyi ihtimalle yaklaşık yüzde 1-1,5 civarında hesapladığı ortaya

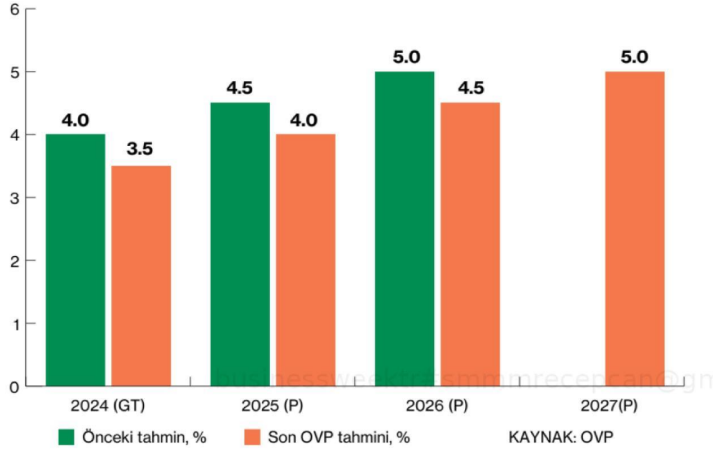
çıkıyor. İki büyüme hedefindeki fark dikkat çekici. Önümüzdeki dönemde uygulanacak politikaların, potansiyel büyümeyi mi yoksa altı bir seviyeyi mi hedefleyeceği dezenflasyon sürecinde de belirleyici olabilir.

OVP'de 2024 için TÜFE beklentisi yüzde 41,5, 2025 için ise yüzde 17,5 olarak belirlendi. Bu iki oran da TCMB'nin tahmin bandının üst sınırı ile uyumlu. OVP'de kullanılan kur varsayımlarına bakıldığında ►

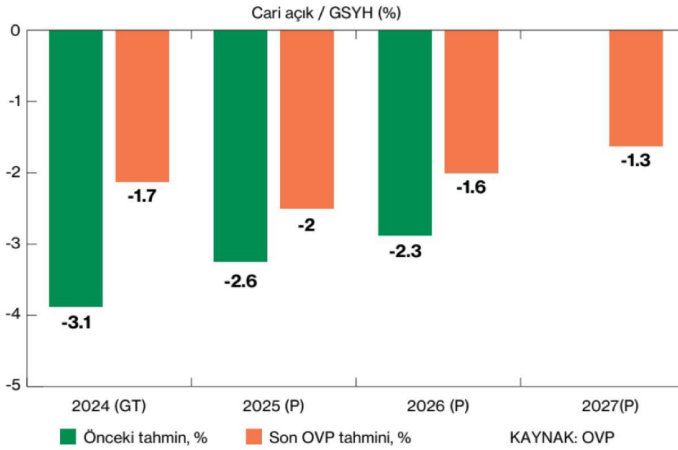

OVPD E BÜYÜME TAHMİNLERİ DÜŞÜRÜLDÜ

OVPD E CARİ AÇIK TAHMİNİ DEĞİŞTİ

ise TL'de enflasyon üzerinde bir değer kaybı dikkat çekiyor. OVP'deki ortalama kur varsayımı bu yıl için 33,2 iken, gelecek yıl için 42 seviyesinde. Bu da yüzde 26 ile enflasyon üzerinde bir yükselişe işaret ediyor. Geçen sene Temmuz ayında 48,8 seviyesi ile dibi gören TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru, o tarihten sonra hızla artarak, 2021 sonrasında ilk kez 60'lı seviyelere çıktı. Son açıklanan OVP, TL'de reel değerlenmenin en azından 2025 boyunca sürmesinin beklenmediğini gösteriyor.

“Revizyonun boyutu beklentimin altında kaldı”

Gedik Yatırım Baş Ekonomisti Serkan Gönençler, OVP'deki büyüme ve enflasyon revizyonlarını şöyle yorumladı: “Beklediğim yönde revizyonlar oldu, büyüme aşağı çekildi. 2025 enflasyon tahmini de yukarı revize edildi ama revizyonların miktarına bakıldığında benim kendi beklentimin oldukça altında kaldı. Bu yıl için yüzde 3,5'lik büyüme beklenirken, gelecek yıl büyüme oranı yüzde 4'e

çıkacak. Bu süreçte enflasyon da 40'lardan 17,5'a gidecek gibi iddialı bir durum var. Muhtemelen çoğu ekonomist iddialı olacağını söyleyecektir. Enflasyon hedefine vurgu yapılıyor, fiyat istikrarı hedefine vurgu yapılıyor ama büyüme hassasiyetinden de vazgeçilmiyor. Bir de genel olarak söylemek gerekirse OVP'ler açıkçası iyi niyetle, temennilerin bir arada tutulduğu dokümanlar oluyor. Ekonomi politikalarına yönelik çok fazla çıkarım yapmıyorum. Örneğin enflasyonla ilgili “Yönetilen-yönlendirilen fiyatlar politikası, fiyat artışını kontrol altında tutarak hane halkı huzurunu korumaktadır” ifadesi var. Geçen sene de buna benzer bir ifade kullanmışlardı. Onun üzerine biz geçtiğimiz aylarda enerjide, doğalgaz ve elektrige yüzde 38'lik zamları gördük. Ardından iki ay üst üste köprü ve otoyollara yapılan yüzde 100'ü aşan bir zam gördük. Bunlar tabii söylenen ve yapılan arasında bir tutarsızlığa işaret ediyor. Böyle olunca tabii bu enflasyon beklentilerini çıplamak da çok kolay olmayabiliyor. Özetle doğru politika araçları burada sıralanmış ama uygulaması nasıl olacak sene içinde göreceğiz.”

TÜSİAD Başekonomisti Gizem Öztok Altınış ise dezenflasyon programının iyi gittiğini belirterek şunları söyledi: “Yol haritası niteliğindeki OVP'nin rakamsal tutarlılığına baktığımızda ise soru işaretleri ortaya çıkabiliyor. Enflasyon raporunda çıktı açığı ekonomideki gidişatla ilgili aslında net bir resim ortaya konuyordu ve ekonomi üçüncü çeyrekte ve dördüncü çeyrekte yavaşlamaya devam edeceği hatta çeyreksel daralmaya geçeceğini ima eden rehberlikler var. Bunun 2025'te de devam edeceğini görüyoruz. OVP'ye baktığımızda rakamsal olarak yılı 3,5'le bitiriyoruz. Önümüzdeki yıl daha iyimser gözüküyor yani 3,5'in üzerinde

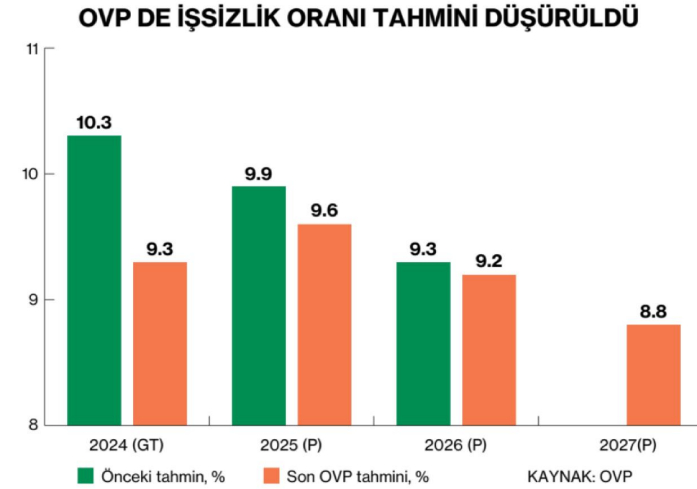
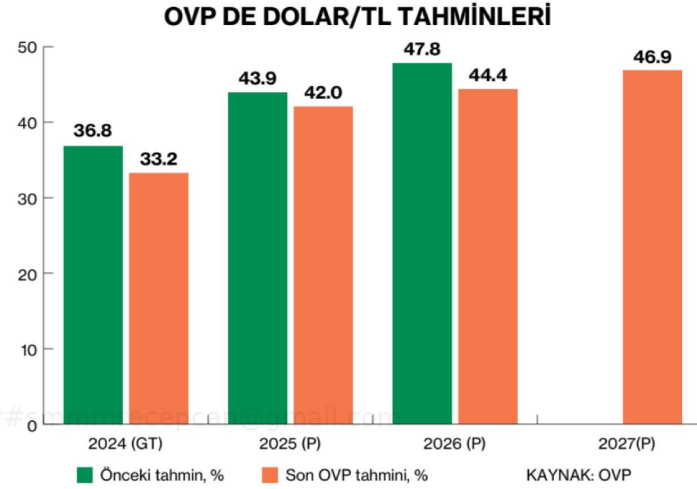
yüzde 4'lük büyüme öngörülüyor. Ben yüzde 4'lük büyümeyi yüzde 17,5'lik bir enflasyon tahmininde biraz iyimser buluyorum. Kur tarafında da ortalamada yüzde 27'lik bir nominal değer kaybı var. Mevcut enflasyon hedefiyle bu bence diğer bir soru işareti. Özetle ima edilen kura baktığımızda büyüme rakamına baktığımızda bir de enflasyona baktığımızda biraz içsel tutarlılık soru işareti gibi görünüyor.”

“Büyüme hedefi ile enflasyon uyumlu gözüküyor”

Bahçeşehir Üniversitesi Finansal Araştırmalar Merkezi Direktörü Prof. Dr. İbrahim Ünal, programın ana dayanak noktasının dezenflasyon süreci olduğunu aktararak, “Eğer biz enflasyon hedefine belli rakamları koyduysak diğer makroekonomik büyüklüklerin de bununla uyumlu olması lazım. Enflasyon hedefi TCMB ile uyumluyken, büyüme tarafında ayrışma var. Özellikle gelecek yıl yüzde 4'lük bir büyüme ile yüzde 17,5 enflasyon hedefi çok mümkün görünmüyor. Tabi burada büyümenin kompozisyonu da önemli. İç talebin yine basıklandığı ve ihracatın yine ağırlıklı olduğu bir döneme giriyor olsaydık, belki biraz daha olumlu konuşabilirdik ama ihracatta her ne kadar cari tarafta bir iyileşme öngörülse de bu iyileşmenin ana nedeni aslında iç talepteki düşüş yani ihracat tarafında çok büyük bir canlılık beklemiyoruz. Dolayısıyla büyümenin kompozisyonunda da çok ihracat ağırlıklı bir büyüme beklemediğimiz ortamda yine enflasyonla çok tutarlı diyemeyiz” dedi.

“Enflasyon beklentisi en iyimser modelle kesişiyor”

TSKB Başekonomisti Burcu Ünüvar, yeni OVP'yi enflasyonla mücadeleden ödün verilmeyeceği şeklinde yorumlayarak şunları söyledi: “İktisadi aktivitede bir yükselme görmememiz olumlu. Çünkü bu erken bir parasal gevşemeye

işaret ediyor olabilir. Merak edilen sorulardan bir tanesi enflasyon tarafıydı. Çünkü Merkez Bankası enflasyon tahminini 2025 için güncellememişti. OVP orta noktayla üst bant arasında bir yeri olarak koymuş. Bu seviye örneğin benim kendi yaptığım en iyimser modelle kesişiyor. Ama TSKB ekonomik araştırmalardaki arkadaşlarım birden fazla rejim değişikliği de içeren modeller çalışıyorlar. Onların modellerinin gösterdiğinin çok daha altında bir seviye. Bunu düşürmek için OVP kaynaklı bir

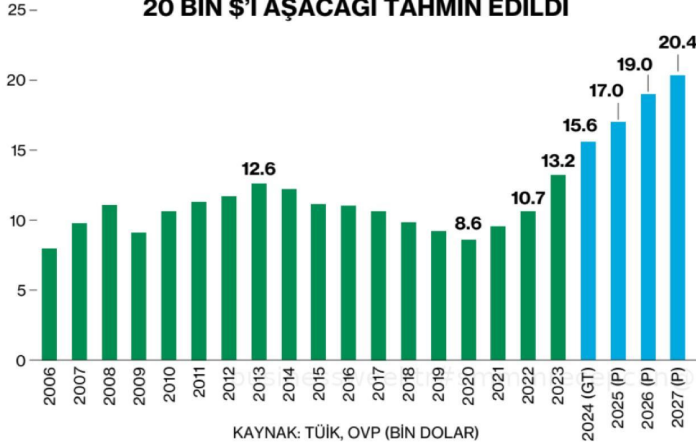
gerekeceği şu an için elimizde yok. Önümüzdeki dönemde maliye politikasını izlemeye devam edeceğiz. OVP sunumunda da maliye politikasının enflasyonla mücadeleyi destekleyici olacağı yönünde mesajlar geldi, çok netti. Şimdi yönetilen yönlendirilen fiyatları göreceğiz.”

Cevdet Yılmaz'dan reform vurgusu

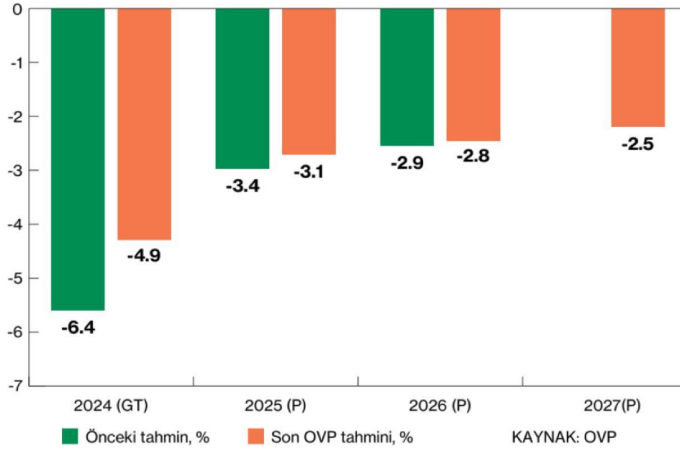
Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde perşembe günü açıklanan 2025-2027

OVP'DE KİŞİ BAŞI MİLLİ GELİRİN 2027'DE 20 BİN \$'I AŞACAĞI TAHMİN EDİLDİ

OVP'DE BÜTÇE AÇIĞI BEKLENTİLERİ DÜŞÜRÜLDÜ

dönemini içeren Orta Vadeli Program, aynı gün Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlandı. OVP'nin, makroekonomik politika çerçevesi ve hedefleri ile öncelikli reform alanlarını ve takvimini ortaya koyduğunu dile getiren Yılmaz, "Bu kapsamda, ekonomik istikrarı sağlamak ve sürdürülebilir büyümeyi desteklemek için belirlenen politikalar ve reformlar, önümüzdeki üç yıllık dönemde ekonomimizin yol haritasını oluşturacaktır. Öngördüğümüz takvime uygun olarak dezenflasyon sürecinin etkileri 2024 yılı Haziran

ayından itibaren başladı" dedi. Orta vadeli programın amacının enflasyonun tek haneye düşürülmesi, yatırım, istihdam, üretim ve ihracatın artırılması, gelirin toplumun tüm kesimlerine adil dağıtılması olduğuna dikkat çeken Yılmaz, "OVP dönemi sonunda 83 trilyon TL'lik ekonomik büyüklük, 1 trilyon 774 milyar dolarlık ekonomik hacim ve 20 bin dolar seviyelerine çıkmış kişi başına geliri hedefliyoruz. İthalatımızın yıl sonu itibarıyla 345 milyar dolardan OVP dönemi sonunda 417 milyar dolar seviyesine

çıkmasını bekliyoruz. Program dönemi sonunda bütçe açığının milli gelire oranının, uzun dönem ortalamasının altına, yüzde 2,5 oranına gerilemesini hedefliyoruz" diye konuştu.

Kişi başı millî gelirdede hızlı artış

OVP'de kişi başı millî gelirdede hızlı artış dikkat çekti. Programa göre 2023'te 13,2 bin dolar seviyesinde olan kişi başı millî gelirin program sonunda 20 bin doları aşacağı tahmin edildi. Bu da yüzde 54'lük bir artışa işaret ediyor. Bu tahminin gerçekleşmesi durumunda Türkiye birçok ölçüme göre orta gelir tuzağından çıkmış olacak. Programdaki bir başka öne çıkan unsur da borç stokunda düşüş beklentisi oldu. Buna göre borç stokunun yüzde 29,3'den program sonunda yüzde 24,8'e inmesi bekleniyor.

İş Dünyası, Reel Sektöre Daha Fazla İlgili İstiyor

Reel sektörün sesine daha fazla kulak verilmeli

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu:

"İş dünyası olarak temel beklentimiz; finansal istikrar, öngörülebilirliğin artması, enflasyonun tek haneye düşürülmesi, sürdürülebilir büyüme ve yapısal reformlara öncelik verilmesidir. OVP'nin uygulanma sürecinde, finansmana erişimin kolaylaştırılması başta olmak üzere, reel sektörün sesine daha fazla kulak verilmesini ve kamu özel sektör istişaresinin artırılmasını önemli görüyoruz. Programda belirtilen yapısal reformlar konusunda atılacak güçlü adımlar da ülkemizin küresel rekabet gücünü artıracaktır."

Enflasyon tahminleri ile büyüme tahminleri arasında tutarsızlık var

İSO Başkanı Erdal Bahçivan:

"Enflasyonla mücadeleyi iş ve ekonomi dünyamızın en büyük

hedefi olarak gördüğümüzden; yeni OVP'de bu konunun temel felsefe olarak ele alınması noktasındaki kararlı duruşunu çok önemli ve değerli buluyoruz. Ancak toplumun bu mücadeleye olan inancının oluşması için yapılması gereken fedakarlıklar noktasında bir uyumun olması da kaçınılmaz. Bu bağlamda yine OVP yılları için konulan büyüme oranlarını bu enflasyon hedeflerine ulaşılmasında biraz iyimser bulduğumuzun bilinmesini isteriz. Çünkü OVP'de 2025-2027 arası enflasyon tahminleri ile büyüme tahminleri arasında bir tutarsızlık bulunmaktadır. Enflasyonla mücadeleye halkın güvenmesi çok büyük önem taşıırken bu tür tutarsızlıklardan kaçınılması gerektiğini, sağlıklı bir yüksek büyüme yerine; ekonominin gerçekleriyle uyumlu, sürdürülebilir nitelikli bir büyümenin hedeflenmesi gerektiğini düşünüyorum.”

İhracat hedefindeki düşüş arzu ettiğimiz bir tablo değil TİM Başkanı Mustafa Gültepe:

“Bir önceki OVP'ye göre üç yıllık periyodun toplamında 13 milyar dolarlık bir hedef düşüşü var. Bu arzu ettiğimiz bir tablo değil. İhracat ailemizin yaşadığı sorunların net bir göstergesi olan bu rakamları iyi okumamız gerektiğine inanıyorum. Diğer yandan dış ticaret açığı noktasında programda önemli bir iyileşme öngörülüyor. Özellikle ithalatta beklenen düşüş bir önceki OVP'ye göre 71 milyar doları aşıyor. Toplam dış ticaret hacmi de bu ekseninde negatif yönde revize edilmiş durumda. Makroekonomik göstergeler ve politika araçlarında ürün ve pazar çeşitlendirmesi, etkin ticaret diplomasisi, ticaretin kolaylaştırılması, ihracatın finansmanı, ithalat bağımlılığının azaltılması, hizmet ihracatının geliştirilmesi, ihracatta yeşil ve dijital dönüşüme vurgu yapılmış olması son derece önemli. Yeni OVP yine ihracat ekseninde şekilleniyor. Bu alanlarda atılacak yeni adımları

OVP DE DAHA DÜŞÜK BÜYÜME, DAHA YÜKSEK ENFLASYON ÖNGÖRÜLDÜ

OVP'de belirlenen temel ekonomik tahminler

	2024 (GT)	2025	2026	2027
Büyüme (%)	3,5 (4)	4 (4,5)	4,5 (5)	5
Kişi başı gelir (\$)	15.551 (12.875)	17.028 (13.717)	18.990 (14.855)	20.420
Enflasyon (%)	41,5 (33)	17,5 (15,2)	9,7 (8,5)	7
Cari açık/GSYH (%)	-1,7 (-3,1)	-2 (-2,6)	-1,6 (-2,3)	-1,3
İşsizlik (%)	9,3 (10,3)	9,6 (9,9)	9,2 (9,3)	8,8
Bütçe açığı/GSYH (%)	-4,9 (-6,4)	-3,1 (-3,4)	-2,8 (-2,9)	-2,5

KAYNAK: OVP

* Parantez içi değerler bir önceki OVP'deki tahminleri

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz

heyecanla bekliyor, açıklanan programın ülkemize hayırlı olmasını temenni ediyoruz.”

Terazinin iş dünyası kefesini ihmal edilmemeli

İTO Başkanı Sekib Avdagiç:

“OVP'nin 'dengelenme programı' olarak ilerlemesini ve terazinin iş

dünyası kefesini ihmal etmemesini istiyoruz. Yeni Türkiye ekonomisi hikayesinin temelleri, mutlaka reel sektörün eliyle atılacaktır. Bu nedenle özellikle KOBİ'lerin, ayakta kalmak için finansman imkanlarının artmasına, üretimlerini güçlendirecek şekilde yatırım koşullarının revize edilmesine ihtiyacı var. Özel sektörün nefesi güçlü olmalı ki hedeflerimizi gerçekleştirebilelim. OVP hedeflerinin yakalanmasının önemli ayaklarından biri, kur politikasının gerçekçi olmasıdır. 2025 sonrası kur ve enflasyon arasında bir korelasyon öngörülmüş olmakla beraber, 2024 için öngörülen kur, ihracatçıyı ve ihracata çalışan sektörleri ciddi şekilde zorlamaya devam edecektir. Bu durumun ithalatı artırarak cari dengede bir risk oluşturmaması için gerekli tedbirlerin alınacağını beklentisi içindeyiz.”

OVP'deki hedeflerin belirsizlikleri azaltacağına inanıyoruz

MÜSİAD Başkanı Mahmut Asmalı:

“Parasal sıkılaştırma politikasının olağan bir sonucu olarak büyüme beklentilerinin 0,5'er puanlık aşağı yönlü revizyonlarının yanı sıra enflasyon beklentilerinin bizim de tahminimize paralel şekilde yukarı yönde revize edilmesi, fiyat istikrarının sağlanmasının önümüzdeki dönemde de önceliğimiz olması gerektiği noktasında ciddi işaretler sunmuştur.”

İş dünyası OVP'yi değerlendirdi

İş dünyası temsilcileri, 2025-2027 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program'ın (OVP) ülkenin ekonomik açıdan geleceğine yönelik olumlu sinyaller vermesi, gelişme ve kalkınmaya olumlu katkı sağlayacak olması açısından önemine işaret etti. **Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD)** Genel Başkanı Mahmut Asmalı, yazılı açıklamasında, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından kamuoyuyla paylaşılan ve 2025-2027 dönemini kapsayan OVP'yi değerlendirdi. OVP'nin gelecek 3 yıla ilişkin uygulanacak ekonomi politikalarının aslı yol haritasını oluşturması bakımından oldukça önemli olduğunu vurgulayan Asmalı, "Parasal sıkılaştırma politikasının olağan bir sonucu olarak büyüme beklentilerinin 0,5'er puanlık aşağı yönlü revizyonlarının yanı sıra enflasyon beklentilerinin bizim de tahminimize paralel şekilde yukarı yönde revize edilmesi, fiyat istikrarının sağlanmasının

önümüzdeki dönemde de önceliğimiz olması gerektiği noktasında ciddi işaretler sunmuştur." ifadelerini kullandı. Asmalı, iş gücü piyasalarında ve cari dengede gözlenen olumlu seyrin ise OVP'de belirlen ve resmi bir pozisyon kazandığını, böylece program sonuna ilişkin hedeflerin önceki OVP'ye kıyasla çok daha umut verici seviyelere çekildiğini belirtti. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Gültepe, yazılı açıklamasında OVP'ye ilişkin değerlendirmede bulundu. OVP'nin hazırlık sürecinde TİM olarak yorum ve görüşlerini toplantılarda arz ettiklerini, gerçekleştirdikleri projeksiyonlarda ihracat beklentilerinin 264 milyar dolar seviyesinde olduğunu pek çok kez aktardıklarını ifade eden Gültepe, nitekim yeni hedefin de bu şekilde revize edildiğini vurguladı. Gültepe, 2025 ihracat hedefinin 279,6 milyar dolar, 2026 hedefinin 296,1 milyar dolar, 2027 hedefinin ise 319,6 milyar dolar şeklinde belirlendiğine işaret etti. **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu**, yazılı açıklamasında OVP'ye ilişkin değerlendirmede bulundu. OVP'nin ülke ve millete hayırlı olmasını dileyen Hisarcıklıoğlu, iş dünyası

olarak temel beklentilerinin finansal istikrar, öngörülebilirliğin artması, enflasyonun tek haneye düşürülmesi, sürdürülebilir büyüme ve yapısal reformlara öncelik verilmesi olduğunu vurguladı. Hisarcıklıoğlu, programdaki yapısal reformlar konusunda atılacak güçlü adımların ülkenin küresel rekabet gücünü artacağına dikkati çekti.

"EKONOMİK PROGRAMIN UYGULAMA SÜRECİNDE SIRA, ZOR KAZANIMLARI ELDE ETMEYE GELDİ"

İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekib Avdagiç, revize edilen OVP'nin dezenflasyonu temel öncelik olarak ilan ederken, programın üreteceği sonuçların reel sektörün yapısal gücüne haneler getirmemesini vazgeçilmez gördüklerini ifade etti. Türkiye'nin kapsamlı bir ekonomik program yürüttüğü bu dönemde, OVP'nin güncellenmesinin proaktif bir yaklaşım olduğunu belirten Avdagiç, şöyle devam etti: "Bununla birlikte OVP'nin 'dengelenme programı' olarak ilerlemesini ve terazinin iş dünyası kefesini ihmal etmemesini istiyoruz. Farkındayız, ekonomik programın uygulama sürecinde sıra zor kazanımları elde etmeye geldi.

Kalıcı düşük enflasyona ivedi şekilde ulaşılması önemli. Zorlu hedeflere, iş dünyasının üretim ve istihdam hedeflerinden ödün vermeden ulaşmak daha da önemli. Görüyoruz ki yeni OVP'de hem enflasyon tarafında hem büyüme tarafında revizyonlar oldu. Böylece ekonominin gerçekleriyle uyumlu, yeni gelişmeler karşısında anında refleks gösterebilen bir yönetim anlayışı ortaya kondu." **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan**, özellikle enflasyonla mücadeleyi iş ve ekonomi dünyasının en büyük hedefi olarak gördüklerinden dolayı yeni OVP'de bu konunun temel felsefe olarak ele alınması noktasındaki kararlı duruşu çok önemli ve değerli bulduklarını vurguladı. Yeni OVP'deki enflasyonla mücadele önceliğini çok değerli bulduklarını kaydeden Bahçivan, açıklamasında, "Yeni OVP dönemi boyunca ekonomik büyüme, istihdam, finansal istikrar ve fiyat istikrarı hedeflerine ulaşmak için kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmiş olduğunu görüyoruz. Toplumun bu mücadeleye olan inancının oluşması için yapılması gereken fedakarlıklar noktasında bir uyum olması da kaçılmaz." ifadelerine yer verdi. (AA)

